

ימים ספורים ספורים לאחר מאורעות תל חי (מרץ 1920) חיבר ברל כצנלסון, מראשי הציונות הסוציאליסטית, הספד להרוגי המאורעות. ההספד הודפס בכתב העת "קונטרס", והופץ ברחבי היישוב היהודי בארץ ישראל. לימים היו מילותיו לבסיס ה"יזכור" הרשמי של צה"ל ומדינת ישראל:

יזכור עם ישראל את הנשמות הטהורות של בניו ובנותיו
שניאור שפושניק, אהרון שר, דבורה דראכלר, בנימין מונטר, (זאב) שרף, שרה צ'יז'יק,
(יעקב) טוקר, יוסף טרומפלדור

הנאמנים והאמיצים, אנשי העבודה והשלום, אשר הלכו מאחרי המחרשה
ויחרפו נפשם על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל.

יזכור ישראל ויתברך בזרעו ויאבל על זיו-העלומים וחמדת-הגבורה וקדושת-
הרצון ומסירות-הנפש אשר נספו במערכה הכבדה.

אל ישקוט ואל ינחם ואל יפוג האבל עד בוא יום בו ישוב ישראל וגאל אדמתו
השדודה.

נוסח ה"יזכור" הרשמי (חובר ע"י אהוביה מלכין בימי מלחמת העצמאות)

יזכר עם ישראל את בניו ובנותיו הנאמנים והאמיצים,
חילי צבא-ההגנה לישראל,
וכל לוחמי המחנות וחסידות הלוחמים במערכות העם,
ואנשי קהילות המודיעין, הבטחון, המשטרה ושרות בתי הספר,
אשר חרפו נפשם במלחמה על תקומת ישראל,
וכל מי שנתרחו בארץ ומחוצה לה בידי מרצחים מארגוני הטרור.

יזכר ישראל ויתברך בזרעו ויאבל על זיו העלומים
וחמדת הגבורה וקדושת הרצון ומסירות הנפש
של הנספים במערכה הכבדה.

יהיו חילי מערכות ישראל עטורי הנצחון
חתומים בלב ישראל לדור דור.

- מה ההבדל בין שני הנוסחים? מה דומה ביניהם?
- מה הערכים שברל כצנלסון שם במרכז? ומה הערכים שמלכין מדגיש?

• אילו משפטים חוזרים על עצמם בשיר, ומה המשמעות שלהם? • באילו נקודות כואבות השיר הזה נוגע? • השיר "שחמט" הוא הזדמנות לשיתוף ברגש האישי שקיים אצלנו ביחס ליום הזיכרון. חברי הקבוצה מוזמנים לשתף.	יְלָדֵי שְׂבַחֲיָקִי, עֲכָשׂוּ הוּא בְּעֵנָן. חַזֵּל שְׁחַר מִכָּה חַזֵּל לָבוֹן. אָבִי בָּחַס לָבוֹ, עֲכָשׂוּ לָבוֹ בְּקָר. חַזֵּל לָבוֹ מִכָּה חַזֵּל שְׁחַר. בְּכִי בְּחֻדְרִים וּבְגִנִּים שְׁתִּיקָה ; הַמְּלָךְ מִשְׁחַק עִם הַמְּלָכָה. לָאָן הַלֵּךְ יְלָדֵי, יְלָדֵי הַטּוֹב לָאָן? נִפְלוּ חַזֵּל שְׁחַר, חַזֵּל לָבוֹן. לֹא יַחְזֹר אָבִי, אָבִי לֹא יַחְזֹר. וְאִין חַזֵּל לָבוֹ וְאִין שְׁחַר. בְּכִי בְּחֻדְרִים וּבְגִנִּים שְׁתִּיקָה ; עַל לִוְחֵ רִיק רַק מְלָךְ וּמְלָכָה.	לָאָן הַלֵּךְ יְלָדֵי, יְלָדֵי הַטּוֹב לָאָן? חַזֵּל שְׁחַר מִכָּה חַזֵּל לָבוֹן. לֹא יַחְזֹר אָבִי, אָבִי לֹא יַחְזֹר. חַזֵּל לָבוֹ מִכָּה חַזֵּל שְׁחַר. בְּכִי בְּחֻדְרִים וּבְגִנִּים שְׁתִּיקָה ; הַמְּלָךְ מִשְׁחַק עִם הַמְּלָכָה. יְלָדֵי שׁוֹב לֹא יָקוּם, לְעוֹלָמִים יִישָׁן. חַזֵּל שְׁחַר מִכָּה חַזֵּל לָבוֹן. אָבִי בְּחֻשְׁקָה וְלֹא יִרְאֶה עוֹד אוֹר. חַזֵּל לָבוֹ מִכָּה חַזֵּל שְׁחַר. בְּכִי בְּחֻדְרִים וּבְגִנִּים שְׁתִּיקָה ; הַמְּלָךְ מִשְׁחַק עִם הַמְּלָכָה.

כלים שלובים / יגאל אלון

אין ספק: תנאי מצור, הרג, והרס רכוש – שלנו ושל האויב – אינם תנאים אופטימליים לחינוכו של אדם יוצר, שלם ושלי ברוחו. העובדה, כי לא אנו בחרנו במציאות זו ושלא אנו נושאים באחריות להתנהוותה, אינה משנה כהוא-זה את המציאות עצמה ואת השלכותיה החברתיות והנפשיות. קל, כמובן, לפטור את השאלות הללו בשאלה אחרת, פשוטה ואכזרית:

כלום יש לנו ברירה?

והדבר נכון אז כנכון היום – אין לנו ברירה. זוהי מציאות שלא נוכל לשנותה בהבל פיהם של מתחסדים או פאציפיסטים, שעם כל כנותם של חלק מהדוגלים בפאציפיזם, הרי היא תופעה בלתי הומאנית מעיקרה. בתנאי קיומנו, פאציפיזם הוא טפילות, החוסה בחסותם של אלה שמהם היא מסתייגת ועל קרבנם היא חיה. בנסיבות כשלנו, אין לך דבר הומאניסטי יותר מהסתכנות עצמית ומודעת להגנת חיי אדם, קל-וחומר להגנת עם שלם.

אף-על-פי-כן: הוויה צבאית כה ממושכת ואינטנסיבית, שהילד נושמה למן רגע יציאתו לאוויר העולם ונפגש עמה פנים-אל-פנים בנעוריו, בעודו נוח להשפעתה ולקליטתה, נושאת עמה סכנות חמורות, העלולות לפגוע בתודעתו ההומאנית של הדור. היא גם עלולה להצמיח בו נוקשות ותכונות של דורסנות, שמחר – אם לא היום – יתנו אותותיהם בכל מערכת יחסי האנוש שלנו.

נניח שכך הוא – יקשה השואל – כלום בידינו למנוע את הדבר? אני מאמין שכן. ראש לכל, על-ידי שנהיה מודעים למצב, על כל ההיבטים הנגזרים ממנו. דבר זה מותנה בטיב הערכים האנושיים שעל הגשמתם נשקוד גם לעת מצור, ובמהות התרבות אותה נעצב לעת אלימות והרס, שהינם בני-לוויה לכל מלחמה, כולל מלחמת מגן.

[...]

מתוך הספר: כלים שלובים (1980), עמודים 334-342

- האם עדיין, אחרי 76 שנות קיום מדינה, אין ברירה אחרת?
- מדוע אלון קושר בין פציפיזם ובין חוסר אחריות?
- איך מציאות המלחמה המתמשכת מעצבת את החברה הישראלית?
- מדוע חשוב כל כך לשמור על האמונה בשלום? במה זה רלוונטי במציאות שאחרי ה-7 באוקטובר?